

de Boskrant

Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging

januari - februari 1998

Vlaamse Bosbouwvereniging (VBB)
VBV

VBV
Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging vzw
Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode
tel 09 252 21 13 fax 09 252 54 66 e-mail: dgermonp@allserv.rug.ac.be
tweemaandelijks tijdschrift - verschijnt 5 maal per jaar
januari-februari 1998 • 28ste jaargang nr. 1
ISSN 0773 137 X • Afgiftekantoor: 9090 Melle 1

Werkten mee aan dit nummer

Tom Embo, Bernard Van Elegem,
Geert Sioen, Lieven Nachtergaele,
An De Schrijver, Luc De Keersmaecker,
Vera De Cauwer, Carl De Schepper,
Ilse Pauwels, Gudrun Van Langenhove,
Marijke Steenackers, Jos Van Slycken

Eindredactie

Dries Gorissen, Danny Maddelein,
David Schepens, Beatrijs Van der Aa

Artikels en berichten

Artikels en berichten kunnen steeds toegezonden worden naar het adres van de VBV. Zij zullen voor publicatie aan de redactieraad voorgelegd worden. Gedeeltelijke of gehele overname is steeds toegelaten mits bronvermelding.

Bijdrage

Lidgeld met Boskrant: 550 fr.
Lidgeld met Boskrant + Groene Band: 650 fr.
Lidgeld student met Boskrant + Groene Band: 350 fr.
te storten op rekening 448-3605351-56

Gedrukt op chloorvrij gebleekt kringlooppapier

Foto voorpagina: Bernard Van Elegem

Redactioneel	1
Parels ondanks de zwijnen	2
Bebossing van landbouwgronden	
de cijfers voor het projectjaar 1997	8
Helsinki vs. FSC: een gelijkspel?	11
Eerste gelabeld tropisch hout op de markt	13
Uit de vereniging	14
Activiteitenkalender VBV 1998	14
Werkgroep Tropisch Bos	14
VBV-Werkgroepen	14
Pro Silva gaat opnieuw van start	14
VBV en WWF nodigen uit	15
VBV ondersteunt bosactiviteiten	
West-Vlaanderen	16
De Sint plantte een eikeboom	18
Uit de provincie	19
Activiteiten houtvesterij Leuven	19
Natuurinrichting Eiland Zwijnaarde	20
Cursus Bosbeheer en Natuurontwikkeling	21
Met de werkgroep actie naar Thailand?	23
Zoektocht naar zaadbestanden en plusbomen	24
Nota ten behoeve van de populierenplanters	26
Boekbespreking	29
Ledendag	30
Uw mening aub	32

De door U meegedeelde en op het verzendetiket afgedrukte persoonsgegevens, werden opgeslagen in een bestand dat beheerd wordt door onze vereniging. Ze worden uitsluitend gebruikt voor verzending van onze tijdschriften, documentatie en informatie m.b.t. onze vereniging. U heeft recht op inzage van uw persoonlijke gegevens en kunt hiervan altijd verbetering vragen. Bij het openbaar register kan altijd aanvullende informatie worden bekomen.

wet van 8/12/92
ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer

Overname van de inhoud van deze Boskrant wordt aanbevolen mits bronvermelding.

Bos! Meer bos! Beter bos!

Vlaamse Bosbouwvereniging: vereniging met een stem. Dit was één van de thema's aangekondigd op de laatste algemene vergadering. Intussen zijn we een jaar verder en wat is het resultaat?

In het laatste nummer van de Boskrant kon je reeds lezen dat we er in 1997 aardig in geslaagd zijn heel wat mensen te mobiliseren rond de thema's bosuitbreiding, bosbehoud en multifunctioneel en duurzaam bos.

Dit nummer bericht over enkele succesvolle activiteiten, waarvan het eikenproject zeker één van de blikvangers was. Eén van de vorige redactioneels van de Boskrant titelde 'het hoeft niet altijd meer te zijn'. In het eikenproject wil de Vlaamse Bosbouwvereniging benadrukken dat niet alleen het kwantitatieve aspect van bosuitbreiding belangrijk is, maar vooral het kwalitatieve; we willen niet alleen méér bos, we willen ook meer *bé*ter bos. Door het gebruik van inheemse boomsoorten te stimuleren en informatie te verstrekken over natuurgetrouwe bosbouw bij een steeds groter wordende groep deelnemers realiseren we één van onze belangrijke doelstellingen.

En zou de impact van het eikenproject al te voelen zijn tot bij de bebossing van landbouwgronden? Daar blijkt het alleszins ook zo te zijn dat het voornamelijk

'beter' is en niet 'meer' met de Zomereik als favoriete boomsoort.

In 1998 gaan we met de vereniging verder op de ingeslagen weg, daarvan getuigt alvast de activiteitenkalender voor de eerstkomende maanden.

Kaderend in het dynamisme van de vereniging is de nieuwe start van Pro Silva. Daarnaast blijven de verschillende werkgroepen van de Vlaamse Bosbouwvereniging actief rond concrete ontbossings- of bebossingsprojecten. Zij zijn uiteindelijk de stem van onze vereniging.

Eén van de cruciale punten op de politieke agenda van dit jaar is bosuitbreiding. Wanneer de actualiteit rond stadsbossen of ontbossing dit vereist zullen we, net zoals in 1997, tonen dat de VBV een stem heeft.

Een zeer belangrijk aspect van kwalitatief bosbeheer, kaderend binnen internationale ontwikkelingen, is het proces van ecocertificering. Daarover is het laatste woord nog niet gezegd, zoals mag blijken uit de vele vaak controversiële artikels in de pers. Het artikel in deze Boskrant poogt alvast duidelijkheid te brengen. En we kozen dit thema ook als centrale thema van onze algemene vergadering. We hopen u daar allen te ontmoeten.

BEATRIJS VAN DER AA

Parels ondanks de zwijnen

AN DE SCHRIJVER, LUC DE KEERSMAEKER EN LIEVEN NACHTERGALE

Sedert het begin van de jaren 70 stromen meer en meer alarmerende berichten binnen over de gezondheidstoestand van de bossen in Europa. Momenteel bestaat er een internationale consensus dat veel van deze vitaliteitsproblemen het gevolg zijn van door luchtpollutie veroorzaakte bodemverzuring en -vermesting. In Duitsland, Nederland en Vlaanderen blijken momenteel vooral de deposities van stikstofoxiden (NOx) en ammoniak (NH₃) hierin een sleutelrol te spelen (Ronse et al., 1988; Zöttl, 1990; Heinsdorf & Krauss, 1991; Ulrich, 1991; de Vries, 1995). Vanuit het bosbeheer heeft men enkel de mogelijkheid om via effectgerichte maatregelen te proberen de gevolgen van verzurende en vermestende deposities te milderen. Eén van deze maatregelen omvat het omvormen van homogene naaldhoutbestanden naar gemengde bestanden. Hierover is echter zeer weinig geweten. Een dergelijke maatregel biedt echter bijzonder interessante perspectieven om in te grijpen op meerdere niveaus van de verstoringsketen van stikstof. Dit artikel wil hier dan ook een hopelijk verhelderend overzicht van geven.

Bronnen van stikstof

Ammoniakale stikstof is veruit de belangrijkste bron van stikstof. In bossen werd de bijdrage van ammonium- en nitraatstikstof begroot op respectievelijk 75 % en 25 %. De landbouwsector en meer bepaald de veeteelt is nagenoeg de enige bron van ammoniakuitstoot. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen uitstoot tijdens de stalperiode van de dieren, tijdens de mestopslag, tijdens de verspreiding van de mest op het land en tijdens de weideperiode van de dieren. Sinds 1980 is de ammoniakuitstoot met meer dan 10 % gestegen, dit te wijten aan de explosieve toename van de bioïndustrie (Dams & Moens, 1994).

Met stikstofoxiden (NOx) worden zowel stikstofmonoxide (NO) als stikstofdioxide (NO₂) bedoeld. Het verkeer is veruit de voornaamste bron van NOx, zodat de concentraties in het centrum

van de grote steden het hoogst zijn. Daarnaast zijn industriële activiteiten en elektrische centrales verantwoordelijk voor NOx-uitstoot. De licht gereduceerde industriële uitstoot van NOx wordt ruimschoots teniet gedaan door de stijgende verkeersdichtheid. Sedert 1990 wordt evenwel een geleidelijke daling vastgesteld ten gevolge van de invoering van de katalysator op auto's.

Atmosferisch transport

De invloed van ammoniakuitstoot beperkt zich voornamelijk tot een tiental kilometer rond de bron. Daar de ammoniakuitstoot voornamelijk gebeurt op een lage hoogte en de transportafstand van NH₃ veel kleiner is, wordt gemiddeld meer dan 80 % van de uitstoot in Vlaanderen zelf afgezet (Dams & Moens, 1994).

Stikstofoxiden kunnen al gauw over afstanden van 200 tot 1000 km getransporteerd worden (Dams & Moens, 1995). Dit lange afstandstransport brengt de verzurende stoffen tot in ver afgelegen landelijke streken en natuurgebieden. Een groot gedeelte van de gemeten NOx-depositie in Vlaanderen is dan ook afkomstig uit het buitenland. De omringende landen bepalen weliswaar voor een stuk de verzuring in Vlaanderen, maar Vlaanderen is ook medeverantwoordelijk voor de verzuring in de buurlanden. Slechts één derde van de NOx-uitstoot wordt in eigen regio afgezet, terwijl de rest in de buurlanden voor verzuring zorgt. Vooral de emissies afkomstig uit hoge schoorstenen verlaat doorgaans de regio.

Gevolgen voor het bos

Hoge stikstofdeposities hebben negatieve gevolgen voor het boscossysteem. Naast directe visuele schade aan het kronendak, zijn vooral indirecte gevolgen als bosbodemverzuring en -vermesting belangrijk (Weissen, 1990; Ulrich, 1991; Van den berge et al., 1992). Dit heeft gevolgen voor bodembioologische processen via verschuivingen die optreden in de soortensamenstelling en -rijkdom van bodemvegetatie (Van Dobben et al., 1994),

Foto 1: Het omvormen van homogene naaldhoutbestanden naar gemengde bestanden op basis van berk en eik biedt enorme mogelijkheden om verzuring en vermesting tegen te gaan (Foto: Kris Vandekerckhove)

mycorrhiza (Münzberger et al., 1995) en bodemfauna (Mangenot, 1980) als voor de bosvitaliteit (Heinsdorf & Krauss, 1991; Sioen & Roskams, 1996). De verhoogde N-toevoer verstoort de N-cyclus wat kan leiden tot achteruitgang van de kwaliteit van het grondwater ten gevolge van nitraatuitloging (Boumans & Beltman, 1991) en tot een verhoogde uitstoot van N₂O (een broeikasgas) en NO (een ozon-precursor) (Conrad, 1995). 75 % van onze Vlaamse bossen bevinden zich in een sterk gedegradeerde toestand qua bodemverzuring en voedingstoestand (Muys, 1993). De bodems in onze bossen zijn sterk verzuurd, deels door natuurlijke bodemverzuring, deels door houtoogst, strooiselroof en boomsoortenkeuze, maar recent voornamelijk door luchtverontreiniging. Als gevolg van de filterwerking van bossen, is de depositie van verontreinigde stoffen in bossen veel groter dan in het open veld. Aan de bosrand zijn de windturbulenties hoger waardoor de bomen aan de rand van het bos 2 tot 3 keer meer verzurende stoffen kunnen vangen dan de bomen in

het midden van het bos (Draaiers et al., 1988). De gevolgen van de verhoogde N-aanvoer manifesteren zich dus het eerst aan de bosrand.

Maatregelen

Bij de maatregelen voor het behoud en de verbetering van de bodemvruchtbaarheid en de vitaliteit van de bossen kan in eerste instantie een onderscheid gemaakt worden tussen brongerichte en effectgerichte maatregelen. Brongerichte maatregelen grijpen in op de uitstoot (emissie) van verzurende en vermestende stoffen en vormen één van de hoofdlijnen van het MINA-plan 2, een blauwdruk voor het milieubeleid van 1997 tot 2001. Dergelijke beleidsgerichte maatregelen vallen echter buiten de mogelijkheden van het bosbeheer en zijn op korte termijn niet realiseerbaar omdat nog geen geschikte technieken voorhanden zijn. Vanuit het bosbeheer heeft men niettemin de mogelijkheid om via effectgerichte maatregelen de gevolgen van verzurende en vermestende deposities te milderen. Bij dergelijke maatregelen tracht men

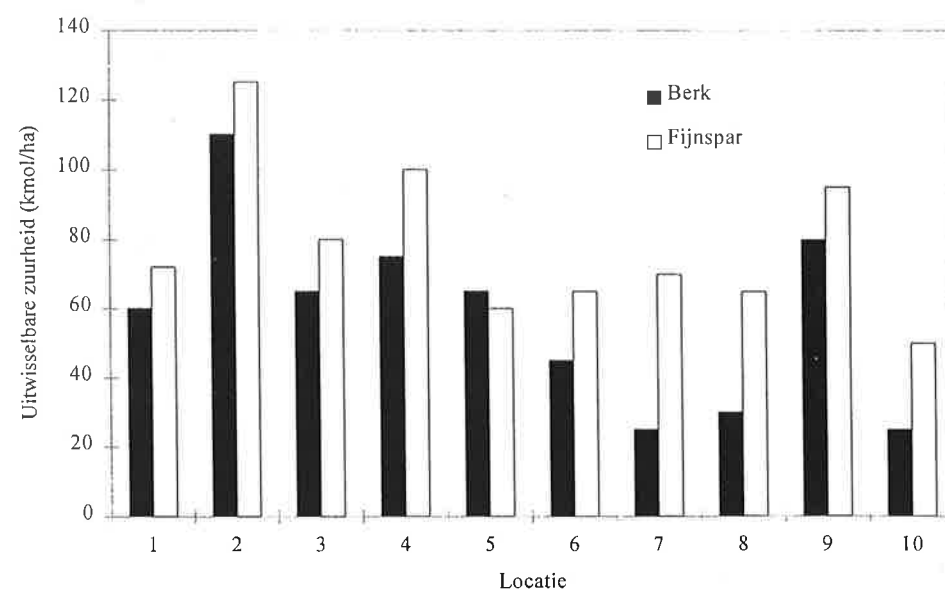
via bescherming de milieuschade te beperken of ruimt men ze op. Deze maatregelen situeren zich én op het niveau van het bodemherstel door mest- en kalkgiften én op het niveau van het bosbeheer door wijziging van de bestandsopbouw en soortkeuze. In dit artikel wordt dieper ingegaan op bosomvorming.

Met bosomvorming als effectgerichte maatregel wordt de omvorming bedoeld van de homogene naaldhoutbestanden naar gemengde bestanden op basis van eik, berk, lijsterbes en spork. Op de iets lemigere plaatsen kan ook beuk, haagbeuk, winterlinde en esdoorn een plaats in het bos innemen. Dergelijke omvormingen kunnen op verschillende manieren ingrijpen op de verstoringketen van stikstof: (1) reduceren van de hoeveelheid verontreinigingen dat de bodem bereikt, (2) verhogen van de nitraatopname en (3) verbeteren van de strooiselkwaliteit. Deze maatregel heeft dus niet alleen ecologische en recreatieve voordelen, maar verdient ook als remedie tegen verzuring en vermesting alle aandacht.

Eerst en vooral moet worden gezegd dat naaldhoutbomen de absolute kampioenen zijn in het filteren van verontreinigingen uit de lucht. Dit komt

doordat hun kronen een zeer fijne structuur hebben en het hele jaar door groen staan. Bomen die veel verontreinigingen vangen zorgen ervoor dat wanneer het regent, grote hoeveelheden verzurende en vermestende stoffen in het bos en dus ook op de bosbodem terecht komen. Door de chemische analyse van het water dat door de kronen valt (doorvalwater) krijgt men een idee van de hoeveelheid partikels die de bomen vangen. Onderzoek uit Noorwegen toonde aan dat in het doorvalwater van berkenbossen geringere concentraties aan verzurende stoffen aanwezig zijn dan in dit van naaldhout (Frank, 1994). De berken zouden de verzurende stoffen opnemen en uitwisselen tegen elementen als kalium en calcium. Indien men homogene dennenbossen kan bijmengen met o.a. berk valt te verwachten dat er aanzienlijk minder verontreinigingen de bosbodem zullen bereiken. Het is niet bekend tot welk percentage berk men in dennenbossen moet bijmengen om duidelijke effecten te krijgen en hoe lang dit zal duren.

Ten tweede bestaan er tussen naaldhout en loofhout belangrijke verschillen in nutriëntenopname. Loofhout in het algemeen en in het bijzonder berk en eik staan bekend als soorten met een hoge nitraatbehoefte. Hoge stikstofgehalten wor-

Figuur 1: Uitwisselbare zuurheid tot 40 cm bodemdpte onder berk en fijnspar in het westen van Noorwegen, Site index: B11-B17 en G20-G23 (Frank et al. 1990)

Foto 2: Berk wordt in onze bossen nog té dikwijls beschouwd als onkruid en als dusdanig behandeld. De economische potenties van deze boomsoort zijn echter veelbelovend! (Foto: Kris Vandekerkhove)

den opgeslagen in de stam en de takken. De opname van nitraat uit de bodem werkt ontzurend en voorkomt het uitspoelen naar het grondwater. Het inbrengen van berk en eik zal hier zeker toe bijdragen. Bovendien wordt bij de exploitatie veel stikstof (vastgelegd in stam en takken) verwijderd uit het ecosysteem.

Een derde belangrijke bijdrage die het inbrengen van loofhout kan leveren situeert zich op het niveau van de strooiselkwaliteit. Berk heeft een bijna legendarische reputatie als bodemverbeterende boomsoort. In onze gematigde klimaatszones geschiedt de voornaamste boomsoorteffecten via het strooisel (Page, 1962). Dat bijmenging van berk een bijdrage zal leveren tot het fundamenteel verbeteren van de afbraak, de humificatie en de mineralisatie van de strooisellaag staat vast (zie Fig. 1). De vraag is welk percentage berk in bijmenging nodig is om weldoende effecten te krijgen op de bodemgesteldheid.

Het zijn vooral de homogene naaldhoutbestanden in zandig Vlaanderen en de Kempen die zeer gevoelig zijn voor verzurende en eutrofiërende deposities en die dringend aan hervorming toe zijn. Deze homogene bossen zijn zo gevoelig daar ze gelegen zijn op chemisch zeer arme gronden en daar de N-emissies vooral in deze zones zeer hoog zijn ten gevolge van de concentratie van intensieve veeteelt in deze regio's.

Economische mogelijkheden

Tenslotte mogen zeker de economische potenties van berk niet vergeten worden. De omvorming van homogene naaldbossen naar gemengde bestanden waarin ook berk een belangrijk aandeel heeft, heeft immers niet alleen voordelen voor de milieukwaliteit van bosccosystemen. De mogelijkheden om ook in Vlaanderen berken te produceren, worden sterk onderschat. Nog al te vaak worden berken beschouwd als onkruid en ook als zodanig behandeld. In Vlaanderen bestaat nog geen markt

voor berk. Het argument dat er voor berkehout geen vraag is, houdt geen steek: lichte houtsoorten zijn in en bovendien kan aanbod vraag creëren. In Scandinavië wordt overigens op een grote schaal berk geproduceerd met de kwaliteit van zaag- en fineerhout. Het berkenfineer van IKEA is bekend tot in onze huiskamers. De technische eigenschappen van het hout van berk (densiteit, buigsterkte, samendrukbaarheid, e.a.) moeten zeker niet onderdoen voor die van eiken- en beukenhout (Cameron, 1996). Een greep uit de kwaliteitseisen die in Finland gesteld worden aan fineerhout (Cameron, 1996) moet aantonen dat Vlaamse berken hieraan zeker kunnen voldoen: een takvrije stam van tenminste 3.1 m, een minimum topdiameter van 18 cm en geen limieten op het aantal levende takken, die tot 7 cm dik mogen zijn.

Op bosbouwkundig vlak hebben berken ook alleen maar voordelen. Na een normale dunning verjongen ze uiterst vlot, zolang de wilddruk niet te hoog is en Amerikaanse vogelkers niet domineert. Bovendien vertonen berken een fenomenale jeugdgroei, zelfs op de armste plaatsen. Deze pionierboomsoort vraagt bovendien relatief weinig onderhoud (snoeien, vrijstellen). De bedrijfstijden zijn vergeleken met andere soorten die kwaliteitshout produceren, zeer kort: 40 tot 50 jaar. Tot besluit mag gesteld worden dat in een land waar een rendabele bosbouw door het versnipperde bosbezit, de hoge kosten van arbeid en kapitaal en de lage houtprijzen bijna een utopie is, berk dé aangevoerde boomsoort is om te extensiveren, de productiekosten te drukken en de inkomsten te maximaliseren. Of hoe economische en ecologische belangen kunnen samengaan.

Parels ondanks de zwijnen

Effectgerichte maatregelen zijn nooit te verkiezen boven brongerichte maatregelen. Een beleid dat de vervuiling bij de bron aanpakt verdient immers steeds de voorkeur. Hoe dicht bij de bron men het probleem benadert, hoe beter beheersbaar het wordt. De kans op onomkeerbare effecten wordt kleiner en de verantwoordelijkheid van de veroorzaker is duidelijk. Dergelijke beleidsgerichte maatregelen vallen echter, zoals voorheen al gesteld,

buiten de mogelijkheden van het bosbeheer. Toch kan men vanuit het beheer ook een aantal fundamentele zaken veranderen via het omvormen van homogene naaldhoutbestanden. Het resultaat van dergelijke omvormingen zal niet alleen pareltjes van bossen leveren met enorm veel recreatieve, ecologische en economische voordelen, maar biedt eveneens een maatregel om verdere verzuring en vermeting in onze bossen tegen te gaan.

Literatuur

- Cameron, A.D. (1996). Managing Birch woodlands for the production of quality timber. *Forestry* 69 (4), p.357-371.
- CONRAD, R. (1995). Soil microbial processes involved in production and consumption of atmospheric trace gases. In: J. Gwynfryn Jones (ed.), *Advances in microbial ecology*. Vol. 14. Plenum Press, New York, p. 207-250.
- DAMS, R. & MOENS, L. (1994). Verzuring. In: *Leren om te keren. Milieu- en natuurrapport Vlaanderen. Vlaamse Milieumaatschappij*. p. 207-233.
- DE VRIES, W. ET AL. (1995). Large scale impacts of acid deposition on forests and forest soils in the Netherlands. In: HEIJ, G.J. & ERISMAN, J.W. *Acid Rain Research: Do we have enough answers? Studies in Environmental Science* 64. Elsevier, p. 261-277.
- DRAAIERS, G.P.J., IVENS, W.P.M.F. & BLEUTEN, W. (1988). Atmospheric deposition in forest edges measured by monitoring canopy throughfall. *Water, Air and Soil Pollution*, 42 (1/2), 129-136.
- FRANK, J. (1994). Use of broadleaved trees with conifers as countermeasure to acidification - effects on soil properties. *Aktuelt fra Skogforsk*, p. 28-31.
- Frank, J., Kijnaas, J., Fottland, H. & Brean, R. (1990). Treslagvalg og n(rings)status. *Aktuelt fra NISK* nr. 5, p. 34-44.
- HEINSDORF, D. & KRAUB, H. (1991). Massentierhaltung und Waldschäden auf dem Gebiet der ehemaligen DDR. *Forst und Holz*, 46, 356-361.
- MANGENOT, F. (1980). Les litières forestières. Signification écologique et pédologique. *Revue Forestière Française* XXXII (4): p. 339-355.
- MÜNZNERBERGER, B. LEHFELDT, J. & HUTTL, R.F. (1995). Influence of different depositions of air pollution on fine roots and mycorrhizae of Scots Pine. *Proc. of BIFOSP*, Ljubljana, 181-185.
- MUYS, B. (1993). Synecologische evaluatie van regenwormactiviteit en strooiselafbraak in de bossen van het Vlaamse Gewest als bijdrage tot een duurzaam bosbeheer. *Doktoraat, Universiteit Gent, Faculteit Landbouwkundige Wetenschappen*, 306 p.
- RONSE, A. ET AL. (1988). Evolution of acidity, organic matter content, and CEC in uncultivated soils of North Belgium during the past 25 years. *Soil Science* 146: 453-460.
- SIOEN, G. & ROSKAMS, P. (1996). *Bosvitaliteitsinventaris 1995*. Re-

- sultaten van het level I meetnet. Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, 32 p.
- ULRICH, B. & SUMNER, M.E. (1991). *Soil acidity*. Springer-Verlag, 224 p.
- ULRICH, B. (1991). An ecosystem approach to soil acidification. In: ULRICH, B. & SUMNER, M.E. *Soil acidity*. Springer Verlag, Berlin Heidelberg, p. 28-75.
- VAN DEN BERGE, K., MADDELEIN, D., DE VOS, B. & ROSKAMS, P. (1992). Analyse van de luchtverontreiniging en de gevolgen daarvan op het boscossysteem. *Werkgroep Sociale en Economische betekenis van het Bos. Rapport n° 19*, 169 p.
- ZOTTL, H.W. (1990). Remarks on the effects of nitrogen deposition to forest ecosystems. *Plant and Soil*, 128, 83-89.

...en linden worden sterk als een boom met VLACO-COMPOST.

Compost doet de aarde herleven!

vlaco staat voor kwaliteitscompost en dat zie je

DE KRACHT VAN COMPOST

"Iedere boomkweker weet dat de structuur van de bodem belangrijker is voor de kweek dan de chemische samenstelling van de grond. Vooral een correcte waterhuishouding speelt daarin een grote rol. Om de structuur van de bodem te optimaliseren én te bewaren, is Vlaco-compost ten eerste aan te bevelen. Vlaco-compost corrigeert de zuurtegraad, verhoogt het humusgehalte in de bodem en stimuleert het microbiële leven."

Vlaco kwaliteitscompost vind je bij:

Groencompost
 IMOC • Zwijgen - 05645 65 65 • Verchoot-Sterckx nv • Boeslare - 05122 72 20 • Eurocompost - Broustzen - 01152 18 94 • IJVVA • Maasmechelen - 089 65 85 26 • CompobelAVM • Beklo - 09377 33 76 • ILSAMONTENAY, Bègem Tel. 09421 45 00 • Vlar - Grimbergen - 02253 11 07 • Bruno De Winter • Bègem - 01623 93 72 • De Bree CLEANING - Maldegem - 05071 27 92 • WBS/COMPOST NV, Leper Tel. 05721 69 16

GFT-compost
 IOK - Boesl - 014/61 49 92 • Intercompost • Bègem - 09341 39 35 • DRANCOMBAN • Bègem - 09313 67 07 • Vlar - Grimbergen - 02253 11 07 • VAN KIMMENANT, Schiedelbeke Tel. 05443 76 76 • Interleuven - Leuven - 016 23 58 36 • DDB/BBRO - Dendermonde - 05221 39 91 • Van Isael - Geraardsbergen - 05441 43 70

Bebossing van landbouwgronden, de cijfers voor het projectjaar 1997

DRIES CORISSEN, DAVID SCHEPENS

Inleiding

Sinds oktober 1996 is in Vlaanderen een subsidieregeling van kracht in uitvoering van de verordening 2080/92. Deze regeling voorziet subsidies voor het bebossen van landbouwgronden.

De doelstelling van de Vlaamse regering in het kader van deze verordening is de bebossing van 10.000ha binnen de agrarische structuur tegen het jaar 2002.

Reeds enkele malen werd in de Boskrant een korte stand van zaken weergegeven wat betreft de realisaties. Het eerste projectjaar, 1997, is nu achter de rug. In deze bijdrage worden de eerste resultaten geschetst en worden enkele voorlopige conclusies getrokken.

Globaal

Tabel 1: Algemene resultaten

Provincie	aantal dossiers	oppervlakte	gemiddelde
Antwerpen	23	38,43	1,67
Vlaams Brabant	23	36,01	1,57
West-Vlaanderen	11	27,28	2,48
Oost-Vlaanderen	42	54,37	1,29
Limburg	16	19,61	1,23
Totaal	115	175,70	1,53

In 1997 werden door de afdeling Bos & Groen in het totaal 115 bebossingsdossiers behandeld voor een gezamenlijke oppervlakte van 175,7ha (tabel 1).

Een eerste opvallende vaststelling is de ongelijke spreiding van de dossiers over de verschillende provincies. De provincie Oost-Vlaanderen heeft het grootste aandeel met een oppervlakte van meer dan 54ha. Limburg, onze meest bosrijke provincie, scoort het laagst met net geen 20ha.

Uit de tabel valt ook te noteren dat de gemiddelde oppervlakte per dossier vrij laag ligt op ongeveer 1,5ha. De provincie West-Vlaanderen is met een gemiddelde van ongeveer 2,5ha/dossier de positieve uitschieter (tabel 1). Zoals blijkt uit tabel 2 is dat te wijten aan twee grote bebossingsdossiers

Beboste oppervlakte per fusiegemeente

op initiatief van het provinciebestuur. Het gaat dus overwegend om kleinere bebossingen. Opdat deze bebossing op een verantwoorde wijze zou gebeuren, werd een adviesprocedure voorzien bij de goedkeuring van de subsidie-aanvragen. Hierin worden de bebossingsdossiers ondermeer geëvalueerd op hun impact voor landbouw, natuur en landschap.

In relatie tot de andere Europese landen illustreert het gemiddelde de sterk versnipperde eigendomsituatie en structuur van onze open ruimte. Halfweg '96 lag de gemiddelde oppervlakte binnen de EU op 6,4ha per bebossingsdossier. Portugal (30,7ha) en Nederland (11,7ha) waren de positieve uitschieters. Op basis van die cijfers, die waarschijnlijk slechts weinig gewijzigd zijn, situeert Vlaanderen zich, samen met Griekenland, Duitsland en Oostenrijk, in de staart van het peleton.

Tabel 2: Dossiers openbare eigenaars

Provincie	aantal dossiers	oppervlakte	gemiddelde
Antwerpen	9	15,69	1,74
Vlaams Brabant	2	3,04	1,52
West-Vlaanderen	2	15,29	7,65
Oost-Vlaanderen	4	12,87	3,22
Limburg	4	8,90	2,23
Totaal	21	55,79	2,66

Tabel 3: Dossiers particulieren

Provincie	aantal dossiers	oppervlakte	gemiddelde
Antwerpen	14	22,74	1,62
Vlaams Brabant	21	32,97	1,57
West-Vlaanderen	9	11,99	1,33
Oost-Vlaanderen	38	41,50	1,09
Limburg	12	10,71	0,89
Totaal	94	119,91	1,28

De geografische spreiding van de beboste oppervlakte per fusiegemeente is gevisualiseerd in bijgevoegd kaartje. Op basis van deze eerste cijfers worden reeds enkele patronen zichtbaar. Bijvoorbeeld heeft bebossing weinig tot geen succes in de uitgesproken intensieve veeteeltgebieden in West-Vlaanderen en de Antwerpse Kempen. Voor West-Vlaanderen zijn de bebossingen sterk geconcentreerd rond de Westvlaamse heuvels, een streek met veel uitdovende landbouwbedrijven. Ook de oostkant van Brussel blijft in tegenstelling tot de westzijde opvallend achter. Een mogelijke verklaring voor deze blinde vlek is de hogere verstedelijkingsdruk die zich vooral ten oosten van Brussel manifesteert.

Aanvragerstypes

De tabellen 2-3 geven een meer gedetailleerd beeld van de dossiers per type aanvrager en per provincie. Deze tabellen geven duidelijk aan dat de openbare grondeigenaars grotere dossiers indienen. De 21 dossiers van openbare eigenaars (18%) vertegenwoordigen een oppervlakte van ongeveer 56ha (32%). De privé-eigenaars zijn goed voor 94 dossiers (82%) met een gezamenlijke oppervlakte van 119,9ha (68%). In Oost-Vlaanderen en vooral Vlaams Brabant zijn het in hoofdzaak particulieren die overgaan op bebossing.

De landbouwers in hoofdberoep hebben een eerder bescheiden aandeel van 4 dossiers (3,5%) voor een oppervlakte van 6,37ha (3,6%). De termijn van inkomenscompensatie, 25.000 Bf/ha gedurende 5 jaar, blijkt te kort om een aantrekkelijk alternatief te kunnen bieden aan de landbouwers.

Aard beboste landbouwgronden

De beboste landbouwgronden betreffen voornamelijk matig tot slecht gedraineerde lemige tot zandlemige bodems zonder profielontwikkeling (Adp, Aep en Ldp, Lep, Lhc). Het zijn meestal val-

leigonden van alluviale (rivierafzettingen) of coluviale (verspoelde afgezette bodem) oorsprong. Daarnaast zijn eveneens de vochtige tot slecht gedraineerde zandbodems sterk vertegenwoordigd bij de eerste dossiers. Slechts één dossier van ongeveer 2 ha bevat een Aba-bodem welke tot de beste landbouwgronden kan gerekend worden.

Vooraf uit de vochttrappen komt het eerder marginale karakter van de percelen naar voor. In figuur 1 zien we duidelijk een overwicht van de vochttrappen d/e/h welke onvoldoende tot slecht gedraineerd zijn. Ook de slecht tot zeer slecht gedraineerde bodems (vochttrappen f/g/h) worden courant bebost. De drogere tot goed gedraineerde gronden (vochttrappen a/b/c) zijn ondervertegenwoordigd. Dit zijn meestal de betere landbouwgronden.

Tabel 4: De belangrijkste boomsoorten per provincie

Provincie	Boomsoort	oppervlakte in ha
Antwerpen	Zomereik	15,74
Antwerpen	Wintereik	8,73
Antwerpen	Cultuurpopulier	4,91
Limburg	Zomereik	9,9
Limburg	Cultuurpopulier	3,1
Oost-Vlaanderen	Zomereik	29,17
Oost-Vlaanderen	Cultuurpopulier	11,45
Oost-Vlaanderen	Gewone es	7,12
Vlaams-Brabant	Cultuurpopulier	22,62
Vlaams-Brabant	Zomereik	5,4
Vlaams-Brabant	Beuk	2,65
West-Vlaanderen	Gewone es	9,96
West-Vlaanderen	Zomereik	9,9
West-Vlaanderen	Linde	2,18

De beperkte oppervlakte die tot nu toe werd bebost evenals het overwegend landbouwmarginale

Bodemvochtclassen

karakter van de beboste gronden minimaliseert de negatieve effecten voor de landbouw. De texturen en de vochttrappen van beboste percelen illustreren dit overduidelijk.

De boomsoortenkeuze

Wat de soortenkeuze betreft, zijn er ook enkele opmerkelijke vaststellingen te maken.

Uit de eerste gegevens blijkt een uitgesproken overwicht aan loofboomsoorten. Slechts 2,3% van de oppervlakte werd aangeplant met naaldboomsoorten (Douglas, lork, Taxus en Grove den). Dit is ongetwijfeld gecorreleerd aan het eerder vochtige tot slecht gedraineerde karakter van de meeste percelen.

Voor de dominantie van Zomereik springt in het oog (tabel 4). Deze soort vertegenwoordigt ongeveer 70ha ofwel 40% van de totale beboste oppervlakte. Op de tweede plaats komt de populier met 43ha (24%). Ongeveer 2/3 hiervan wordt voorzien van een onderetage. De Gewone es is goed voor ongeveer 22ha en 12% van de totale oppervlakte. De vierde soort in de rij is tenslotte de Wintereik met een oppervlakte van 12ha en een aandeel van 7%. De bebossingen met edele boomsoorten en/of een onderetage maken dus duidelijk het hoofdbestanddeel uit.

Ook per provincie treden enkele interessante verschillen op (tabel 4). Hier valt bijvoorbeeld de dominantie van de populier binnen de provincie Vlaams Brabant duidelijk op. In West-Vlaanderen is de Gewone es voorlopig de meest aangeplante soort. In Antwerpen en Oost-Vlaanderen tenslotte, steekt Zomereik er met kop en schouders bovenuit.

Besluiten

Het Vlaamse programma van de bebossing van landbouwgronden loopt momenteel ongeveer een jaar. Hoewel het nog vroeg is voor een grondige evaluatie, kunnen toch al een aantal voorlopige conclusies getrokken worden.

De bebossing gebeurt voornamelijk door kleine privé-eigenaars niet landbouwers en door lokale openbare besturen. De financiële stimuli voor landbouwers in hoofdberoep blijken onvoldoende te zijn.

In het kader van de verordening 2080/92 worden momenteel voornamelijk ecologisch interessante bossen aangelegd. De voorziene sturing van de initiatieven in de richting van ecologisch interessante bossen blijkt succes te kennen en creëert mogelijkheden voor natuurontwikkeling.

De bebossing gebeurt voornamelijk op vochtige, landbouwmarginale gronden. De Europese doelstelling, het terugdringen van productieoverschotten in de landbouw, komt hierdoor enigszins op de achtergrond.

De oppervlakte doelstelling van het programma is ambitieus. Uit de eerste resultaten blijkt dat het animo bij de verschillende doelgroepen eerder gering is. Voor de effectieve realisatie van de oppervlakte doelstelling zullen de komende jaren extra inspanningen en middelen noodzakelijk zijn.

Dankwoordje

Met dank aan Peter Haelvoet voor het kaartje.

Helsinki vs. FSC: een gelijkspel?

CARL DE SCHEPPER

De vorige Boskrant (1997, nr. 5) berichtte over de VBV-debatavond rond ecolabelling en certificering. Eens te meer werd het Vlaamse bosbouwwereldje geconfronteerd met de "stellingenoorlog" die nu reeds 3 jaar duurt. Terwijl het thema van de certificering kansen biedt om bosbouw volop te plaatsen in een ruimer debat rond duurzame ontwikkeling, gaat nu veel energie in het zoeken naar argumenten om elkaars stellingen neer te halen. De VBV-debatavond kon eveneens geen kentering brengen. Terecht wordt opgemerkt dat de partijen naast elkaar blijven praten. Ondertussen stijgt ook de politieke druk nu het Vlaams Parlement zich over het onderwerp buigt.

Dat bosbouwers graag discussiëren weten we allemaal. Daar is niets verkeerd mee op voorwaarde dat de discussies tot concrete resultaten of daden leiden en dat de discussies gevoerd worden met onderbouwde en terechte argumenten. Vele bosbouwers laten zich echter meedrijven door hun engagement en temperament. In de wanhopige zoektocht naar munitie nemen ze het niet meer zo nauw met de spelregels voor een open en eerlijke discussie.

Een voorbeeld hiervan is het voortdurend refereren naar het zogenaamde Helsinki-proces als kader voor certificeringen. Zo wordt het Helsinki-proces tegenover de FSC-certificering geplaatst. Het is goed beide processen even naderbij te bekijken.

Het Helsinki-proces

Het Helsinki-proces heeft tot doel de voortgang te bewaken van de afspraken gemaakt op de 2e Ministeriële Conferentie ter Bescherming van de Bossen in Europa (Helsinki 1993). Het proces leidde tot het opstellen van een Europese lijst met criteria en indicatoren voor duurzaam bosbeheer (kortweg C&I). Er werd gepoogd het complexe begrip "duurzaam bosbeheer" te definiëren door het te ontleden in zijn meest belangrijke bestanddelen onder de vorm van éénduidiger concepten die men "criteria" gedoopt heeft. Deze concepten komen

ruwweg overeen met de belangrijkste bosfuncties. De 6 criteria slaan op de bosbouwkundige hulpbronnen (oppervlakte, volumes), de productiecapaciteit, de vitaliteit, de biodiversiteit, de schermfuncties en de sociaal-economische functies.

Tevens werd werk gemaakt van een nationaal beoordelingsinstrumentarium dat moet toelaten te meten wat de resultaten zijn van het gevoerde beleid. Om de vergelijkbaarheid te verhogen en om de Europese eenheidsvisie op duurzaam bosbeheer te benadrukken, werd hiervoor een Europees eenheidskader ontwikkeld.

Dit is kortweg de ontstaansgeschiedenis van de Helsinki-C&I. In praktijk is dit niets anders dan een stel van kwantitatieve en beschrijvende beleidsindicatoren. In 1994 werd voor heel Europa een reeks kwantitatieve indicatoren goedgekeurd als zijnde geschikt om de evolutie na te gaan van een nationaal (regionaal) bosbeleid. Er wordt met andere woorden beoogd trends na te gaan in tal van domeinen, zoals bosoppervlakte, boomsoortenverdeling, productiecapaciteit, kapquanta, toestand bedreigde bosorganismen, oppervlakte bosreservaat, bosvitaliteit, % bos met beheersplan, oppervlakte schermbossen, evolutie tewerkstelling in de bosbouwsector,...

Uit de keuze van de te meten grootheden en hun groepering in de criteria moet blijken of deze procedure erop gericht is na te gaan of het nationale bosbeleid de duurzame ontwikkeling van de bossen stimuleert. De Helsinki-indicatoren zijn evenwel niet geschikt om gebruikt te worden op het praktische beheersniveau (bosbestanden).

Binnen het Helsinki-proces is ingezien dat het opzetten van een gelijkaardig instrument voor het praktische beheersniveau eveneens noodzakelijk is. Daar wordt momenteel aan gewerkt.

De FSC-certificering

De opdracht van de FSC bestaat erin overal ter wereld een bosbeheer te stimuleren dat milieuvriendelijk is, sociaal voordelig en economisch rendabel. De FSC werd opgericht in 1993 en heeft

in essentie twee functies:

- het opstellen van principes voor duurzaam bosbeheer die algemeen geldend zijn voor de hele wereld;
- de accreditering of erkenning van organisaties die certificaten uitreiken. Dit zijn onafhankelijke organisaties die instaan voor de certificering van de bossen ter plaatse. Dit gebeurt in twee stappen, namelijk de evaluatie van het bosbeheer in de herkomstgebieden en het uitklaren van de verwerkings- en handelingsketen die het hout doorloopt na verwijdering uit het boscosysteem ter plaatse.

Alleen organisaties die volgens de richtlijnen van FSC werken en door FSC zijn erkend, mogen

aan hun klanten een FSC-label uitreiken. Enkel indien het bos waaruit de producent zijn hout betreft, gecertificeerd is, en indien een controlesysteem voor de handelings- en verwerkingsketen van het hout operationeel is, mag deze producent het FSC-label op zijn producten aanbrengen. Het FSC-logo zegt echter niets over de technische kwaliteiten van het hout of over de milieulast tijdens de handelings- en verwerkingsketen.

De certificering – dus ook FSC – situeert zich op het praktische bosbeheersniveau, dat afhankelijk van geval tot geval zich kan uitstrekken van enkele ha tot duizenden hectaren. Evenwel, steeds staan de intenties van de bosbeheerder met het bosgebied dat onderwerp uitmaakt van het certificeringsonderzoek centraal. Certificering van bosbeheer richt zich m.a.w. tot de individuele bosbeheerder, die zowel één enkele privé-persoon, als een lokale gemeenschap, een overheidsdienst of een industrieel georiënteerd concern kan zijn. Doch deze certificering kan niet los gezien worden van de certificering van de verwerkings- en handelingsketen. Vaak wordt het hele proces gestimuleerd door de houthandelaar die stroomopwaarts in de houtketen op zoek gaat naar het herkomstgebied om daar garanties te krijgen over de kwaliteit van het gevoerde bosbeheer.

Besluiten

De criteria en indicatoren voor het duurzaam bosbeheer en de eco-certificering van bosproducten zijn te beschouwen als twee verschillende maar elkaar aanvullende instrumenten. Beide instrumenten hebben gemeenschappelijke kenmerken die hoofdzakelijk terug te brengen zijn tot het gemeenschappelijk uitgangspunt, namelijk het bevorderen van een beter bosbeheer. Voor het bosbeheer is er evenwel een duidelijk onderscheid in het toepassingsgebied. De criteria en indicatoren zijn een stel van nationale/regionale beleidsindicatoren die indirect de resultaten van terreinbeheer weergeven. Zij moeten toelaten effectiviteit en efficiëntie van het bosbeleid te evalueren. De certificering richt zich op een evaluatie van de concrete beheersintenties van bosbeheerders en boscogenooten. Een keuze maken tussen het ene of het andere instrument kan dus leiden tot een ernstige verarming van het instrumentarium.

Eerste gelabeld tropisch hout op de markt

Nadat in de loop van vorig jaar het eerste gecertificeerde hout uit het buitenland in België ingevoerd werd (loofhout uit de Verenigde Staten) werd nu een eerste lading FSC-gecertificeerd tropisch hout op de Belgische markt gebracht.

De firma BOMACO uit Zellik zorgde voor deze primeur door uit Brazilië drie containers met de houtsoorten Jatoba (geschikt voor buitenschrijnwerk) en Louro Preto in te voeren. Eind januari wordt reeds een volgende lading bezorgd. Het hout is afkomstig van het houtbedrijf Precious Woods, meer bepaald van een concessie van 80.000 ha gelegen midden in het Amazonewoud.

Sinds een half jaar produceert dit bedrijf aldaar gecertificeerd hout. Hiertoe dient het bedrijf aan diverse verplichtingen te voldoen. Het bedrijf werkt op basis van een gedetailleerd bosbeheersplan; voor de exploitatie wordt het bos volledig

geïnventariseerd, per hectare wordt maximum 40 m³ hout geëxploiteerd, de omloopstijd bedraagt 25 jaar en 30 procent van de concessie wordt onge-rept gelaten. Verder biedt het bedrijf voldoende opleiding en een goed loon aan zijn arbeiders en wordt samengewerkt met de plaatselijke bevolking.

De komende maanden worden gecertificeerde houtloten uit alle kanten van de wereld in België verwacht. Zo zullen o.a. uit Zweden en Finland, twee van onze grootste houtleveranciers, belangrijke hoeveelheden gelabeld hout ingevoerd worden.

Ook in Vlaanderen zijn de eerste bossen gecertificeerd. Het betreft de domeinbossen Zoniën, Meerdaal en Heverlee. Meer hierover in een volgende Boskrant.

Wallonië, dat zich gedistantieerd heeft van het FSC-project, heeft begin dit jaar een eigen keurmerk voor hout uit Wallonië voorgesteld.

N.V. Vereecke - De Cleene

Boomkwekerijen
Langendam 59,
B-9940 Evergem (Sleidinge)
Tel.: 09/357 52 62
Fax: 09/357 65 77

Uw adres voor al uw:

**Bos- en Haagplantsoen
en Sierplanten**

In groot sortiment, 50 ha. produktie

excursies/activiteiten

Vlaamse Bosbouwvereniging 1998

Activiteitenkalender Vlaamse Bosbouwvereniging 1998

Zaterdag 7 maart: Algemene vergadering te Oostmalle

Woensdag 11 maart: Voordracht Dominiek Plouvier: 'Duurzame bosexploitatie en natuurbehoud in Centraal Afrika', Mercator-gebouw, Henleykaai 83-lokaal G120 te Gent (aanvang 19.30 u.)

Zondag 15 maart: Natuurinrichting eiland Zwijnaarde: een gemeenschappelijke plantactie met AMINAL – Afdeling Natuur, Actiegroep Boergoyen, Actiecomité Milieubescherming Merelbeke, Natuurreservaten vzw, de Wielewaal, de J.N.M., de Vlaamse Bosbouwvereniging vzw, Werkgroep Gentbrugse Meersen en Werkgroep Assels

Zondag 26 april: Dag van de Aarde (organisatie Bond Beter Leefmilieu); thema 'bossen'. De VBV organiseert een excursie in het Aelmoese-neeibos te Gontrode (Melle)

Zondag 10 mei: startactiviteit Pro Silva: excursie in het domein de Hoge Mouw te Kasterlee

Zaterdag 16 mei (14 u.): Provinciaal domein Tillegembos (St. Michiels Brugge, Provincie W.-VL.) gids: Johan Mahieu

Zondag 14 juni (14 u.): Provinciaal domein Vrieselhof (Ranst-Oelegem, Provincie Antwerpen) gids: Luk De Keersmaeker

Juli-september: Wandelzoektochten

Zondag 25 oktober (14 u.): Universiteitsbos KULeuven, Hamont-Achel (Provincie Limburg) gids: Katrien Eggermont

Zondag 15 november (14 u.): Domeinbos Meerdaalwoud (Houtvesterij Leuven, Provincie Vlaams-Brabant) gids: Bart Meuleman

November: Eikenproject 1998

Werkgroep Tropisch Bos

In de vorige Boskranten kon U meer lezen over een project voor bosbehoud en duurzaam bosbeheer in Costa Rica, dat door de VBV ondersteund wordt. Het project is het initiatief van de lokale landbouwcoöperatieve ABIPA en beoogt de bescherming van 70 ha oerwoud gelegen langs het nationaal park van de vulkaan Tenorio. Het afgelopen jaar werd door de Werkgroep Tropisch Bos een wereldmuziekfuif te Gent georganiseerd ten voordele van het project in Costa Rica. De VBV-fuif, die op 12 december plaatsvond, kan als een succes beschouwd worden. De winst bedraagt 49.000 frank en wordt deze maand nog aan ABIPA overgemaakt, waardoor nieuwe terreinaankopen mogelijk zijn. Zoals voorspeld werd er op onze fuif tegen de sterren op gedanst en geshaked; m.a.w.: ambiance troef en zeker voor herhaling vatbaar...

VBV-Werkgroepen

De verschillende VBV-werkgroepen (Tropisch Bos, Beleid, Actie, Recreatie en Pro Silva) komen regelmatig samen om uiteenlopende thema's uit te werken en activiteiten voor te bereiden. Al wie interesse vertoont om aan een werkgroep deel te nemen, kan contact opnemen met het VBV-secretariaat.

Pro Silva gaat opnieuw van start

De oprichting van Pro Silva was van groot belang voor de natuurgetrouwe bosbouw in Europa. Dankzij de inzet van Pro Silva Vlaanderen krijgen de natuurwaarden in het beheer van heel wat Vlaamse bossen een eersterangsplaats. Voor talrijke bouseigenaars en bosbeheerders uit onze vereni-

ging vormen de tien Pro Silva-principes een leidraad in het bosbeheer. Na de succesjaren ging Pro Silva Vlaanderen een sabbatperiode in. Dit resulteert in 1998 in een hernieuwde werking als V.B.V.-werkgroep. Boegbeelden uit de Pro Silva-werking worden ondersteund door nieuwe jonge krachten om in 1998 een sterke werkgroep uit te bouwen. De werkgroep Pro Silva zal vanaf 1998 een forum bieden waarin allerlei bosbeheersapecten uitgebreid aan bod zullen komen.

Noteer alvast zondag 10 mei 1998 in uw agenda. Dan gaat immers de startactiviteit van Pro Silva door in het domein de Hoge Mouw te Kasterlee. Meer hierover in de volgende Boskrant. Wie actief wil meewerken aan de nieuwe start van Pro Silva en uitnodigingen wenst te ontvangen van de Pro Silva-vergaderingen kan naam en adres opgeven aan het V.B.V.-secretariaat. Pro Silva zal een bijzondere bijdrage verzorgen in de Boskrant zodat je als V.B.V.-lid sowieso op de hoogte blijft van het reilen en zeilen van de werkgroep.

De Vlaamse Bosbouwvereniging (VBV) en het Wereldnatuurfonds (WWF) nodigen u uit:

Duurzame bosexploitatie en natuurbehoud in Centraal Afrika

gastspreeker: Dominiek Plouvier

datum en uur: woensdag 11 maart 1998, 19.30 u.
plaats: Mercator-gebouw, Henleykaai 83, Gent (lokaal G120)

Sedert bijna 3 jaar is Dominiek Plouvier (bosbouwingenieur, lid van de Raad van Bestuur van de VBV) actief rondom duurzaam bosbeheer, boscertificering en houtlabelling in programma's, gefinancierd door de Europese Unie en uitgevoerd door het Wereldnatuurfonds in samenwerking met diverse andere partners, in landen als Kameroen, Ghana, Gabon en Congo.

Tevens voert hij op dit ogenblik onderzoek uit naar de invloed van Aziatische bosexploitatiemaatschappijen en hun impact op het bos in die landen. Dit gebeurt in samenwerking met de bos-

bouwafdeling van het World Resources Institute, USA.

Op 11 maart geeft hij te Gent een voordracht over zijn ervaringen in de regio, met speciale aandacht voor de toestand in Kameroen en Gabon. Hij zal aspecten behandelen van de algemene bospolitiek, de toestand van het bos in die landen en de bedreigingen. Dieper zal worden ingegaan op de toestand van de bosexploitatie door de Europese concessionarissen, lokale houtkappers en de nieuwe Aziatische bosexploitanten. Verder worden beschouwingen gepresenteerd rondom de invloed van de donors, niet in het minst de Wereld-BankGroep, de Franse Coöperatie, de Canadese Coöperatie en de EG.

Productiecijfers en exportcijfers zullen naar voren worden gebracht, evenals aspecten inzake verwerking van hout. Verder zullen aspecten inzake bosbeheer – of het ontbreken ervan – weergegeven worden, de gevolgen van een slecht beheer op ontbossing en op jacht op groot wild, evenals de diverse factoren die kunnen leiden tot een verbetering van de situatie in die landen. Het geheel wordt opgesmukt met diverse kaarten van het gebied evenals een reeks diapositieven.

Voor al wie geïnteresseerd is in het tropisch bos en de diversiteit aan problemen en oplossingen om er iets aan te veranderen, zal dit ongetwijfeld een boeiende avond worden.

Praktisch: het Mercator-gebouw (Henleykaai 83) ligt op 10 minuten wandelen van het St.-Pietersstation te Gent en is tevens vlot bereikbaar met de tram (lijn 21/22/40/43, halte Koning Albert-brug). Er is ruime parkeergelegenheid naast het Mercator-gebouw.

Voor meer informatie: Vlaamse Bosbouwvereniging, Geraardsbergsesteenweg 267, 9090 Gontrode-Melle, tel. 09/252.21.13, fax. 09/252.54.66.

De Vlaamse Bosbouwvereniging ondersteunt bosactiviteiten in West-Vlaanderen

TOM EMBO

De V.B.V. was tijdens het najaar opnieuw volop actief in West-Vlaanderen. Deze bosarme provincie kan gerust een steuntje in de rug gebruiken. Dankzij het dynamisme en de werklust van houtvester Theo Vitse en zijn team boswachters worden ruim voldoende initiatieven genomen waarin de V.B.V. een steentje kan bijdragen.

De V.B.V. sloeg zijn tenten opnieuw op in het Rhodesgoed te Kachtem. Dit nieuw bos belooft de parel van de streek te worden. Pure noodzaak, want aan natuur is in deze regio een groot gebrek. Honderden jongeren van het vijfde en zesde leerjaar kregen een geanimeerde uitleg van een V.B.V.-vertegenwoordiger over de nood aan meer en grotere bossen. Nadien hielpen de leerlingen bij het aanplanten van de nieuwe bospercelen.

AMINAL afdeling Bos en Groen en het Provinciebestuur van West-Vlaanderen legden een nieuw pad aan in het Merelbos zodat dit recreatieve bos ook toegankelijk zou worden voor rolstoelgebruikers. De milieuraad van Izegem, onder impuls van milieu-ambtenaar Jan Feys, verzorgden de feestelijke opening. Samen met de plaatselijke jeugdbewegingen (V.V.K.S.M., Chiro, K.S.A., K.L.J.,...) en de Vlaamse Bosbouwvereniging werd de buitenversie van het succesvolle bosspel Ygdrasil herwerkt. Meer dan tweehonderd spelende jongeren en leiding accentueerden het recreatieve aspect van dit wijkbosje terwijl de officiële genodigden, vergezeld door de bewoners van het nabijgelegen centrum voor mentaal gehandicapten, het wandelpad inwandelden.

In Wevelgem coördineerde de Vlaamse Bosbouwvereniging dan weer de feestelijke opening van het Leiebos. Dit speelbos moet enig soelaas brengen voor het gebrek aan speelruimte voor de Wevelgemse jeugd. Een wandel- en fietspad, twee oude Leiearmen (één kan gebruikt worden door sportvissers, de andere staat als rustzone volledig ten dienste van de natuur) zorgen er voor dat ook de volwassenen van dit bosje kunnen genieten.

Meer dan vierhonderd kleuters werden opgevangen door laatstejaarsstudenten kleuterleidster van het KHBO leraren opleiding St. Andreas uit Brugge. Niet enkel de kleuters waren sterk onder de indruk ook de officieel genodigden lieten zich verleiden tot een vreugdedans.

Tijdens de openingstoespraken n.a.v. deze activiteiten benadrukten vertegenwoordigers van zowel de Gemeenten, de Provincie als van het Vlaams Gewest nogmaals de sterke noodzaak aan bijkomende bosuitbreiding in de streek van Kortrijk-Roeselare. Het succes van de uitgewerkte activiteiten toont dit duidelijk aan.

Later, als ik groot ben...

De boswachter geeft het goede voorbeeld

Ook de trolle waren van de partij

De houtvester was een gelukkig man

Ze bestaan echt

Plantactie in het Rhodesgoed

Bosnimfen

De Sint plantte een eikeboom!

ILSE PAUWELS

In 1997 ging voor de vijfde maal het eikenproject door in Vlaanderen. Tergend langzaam kwamen de inschrijvingen op gang. Maar al gauw bedachten de Sint en zijn Pieten een pracht van een Sinterklaascadeau. 100 boompjes, zelf te kiezen uit vijf verschillende soorten nl. Zomereik, Gewone es, Boskers, Winterlinde en Zwarte els. En als toetje één Wilde lijsterbes. De tien verschillende afhaalplaatsen stonden roodgloeiend op zaterdag, 6 december 1997. In totaal kwamen 672 mensen hun boompjes ophalen.

Voor iedereen die nog nooit iets gehoord heeft van het Eikenproject: het Eikenproject is een initiatief om beseigenaars en bosbeheerders aan te moedigen hun bos op natuurgetrouwe manier te beheren. Hiervoor wordt tegen een kleine prijs een beperkte hoeveelheid inheems bosplantsoen van goede kwaliteit bezorgd aan elke particulier of vereniging die erom vraagt. Met dit plantsoen kan een bebossing, een herbebossing of de aanleg van een houtkant gerealiseerd worden.

Hieronder volgt een overzicht van de cijfers. Dankzij de 672 inschrijvingen komen we op een totaal van meer dan 71 000 bomen. Indien een plantafstand van 2 x 2,5 m aangehouden wordt dan betekent dit dat in totaal 35,5 ha grond bebost wordt. Slechts 1/5 van de deelnemers bestelt ook boomspiraal. Vermoedelijk speelt de tamelijk hoge kostprijs van dergelijke spiralen (t.o.v. de prijs van de boompjes zelf) een belangrijke rol. De plantsoenverdeling per boomsoort en per ophaalplaats wordt weergegeven in tabel 1.

Tabel 1: plantsoenverdeling per boomsoort en per ophaalplaats

Afhaalplaats	eik	es	kers	linde	els	lijsterbes	Totaal
Gontrode	5825	2800	1925	1975	2450	144	15019
Lichtaart	3175	1250	1125	2025	1325	85	8885
Genk	2925	1075	725	1750	1225	75	7975
Eeklo	2600	950	1175	1225	1150	68	7168
Rotselaar	2375	950	1000	950	1500	64	6839
Willebroek	2225	1275	850	1000	650	57	6057
Koekelare	1450	825	1175	1075	1375	56	5956
Brasschaat	1500	650	475	1025	950	43	4643
Harelbeke	800	775	625	1100	1275	43	4618
Hoeilaart	1050	650	675	900	625	37	3937
Totaal	23925	11200	9750	13025	12525	672	71097

Hiermee blijft net zoals de vorige jaren de Zomereik op kop staan als meest favoriete boomsoort. Op de tweede plaats komt de Winterlinde. Dan vindt er een verwisseling plaats in vergelijking met vorig jaar nl. de Zwarte els neemt de derde positie in. Dit ter vervanging van de Gewone es die verdrongen wordt naar de vierde plaats. Boskers sluit het rijtje af met in totaal bijna 10 000 bomen. Dit betekent dat in totaal het aantal verkochte bomen is toegenomen met 15 000 exemplaren in vergelijking met 1996, wat een niet onaardig resultaat geeft! Hiep hiep hoera voor alle plaatsverantwoordelijken en medewerkers! en tot volgend jaar maar weer...

Het Eikenproject werd georganiseerd door Pro Silva Vlaanderen en de Vlaamse Bosbouwvereniging, i.s.m. de Bosboomtelers van Vlaanderen en met de steun van Afdeling Bos en Groen.

Geïnteresseerden voor het eikenproject '98 kunnen nu reeds hun naam opgeven bij het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal, Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart, tel. 02/657 93 64 zodat ze automatisch bericht worden van het eventuele nieuwe project in 1998. De deelnemers van 1997 krijgen sowieso een seintje. Indien je nog van plan bent om in het voorjaar van 1997 een beplanting uit te voeren kan je op het E.B.G. een lijst bekomen van de bosboomtelers van Vlaanderen die hun medewerking verleenden aan het eikenproject. Op die manier kan dan rechtstreeks en snel een bestelling geplaatst worden bij een bosboomteler in je buurt. Let wel dat de speciale clausules gekoppeld aan het eikenproject hier niet gelden!

Activiteiten van de houtvesterij Leuven

In het Oostelijk deel van Vlaams Brabant, wordt meer dan 3000 ha door de houtvesterij Leuven van de Afdeling Bos en Groen beheerd. Natuurontwikkeling, kwaliteitshoutproductie en gezonde bosrecreatie vormen er de krijtlijnen voor het beheer. Wie hierover meer wil vernemen of gewoon een flinke wandeling wil maken door de bossen van Vlaams Brabant is welkom op één van de seizoenswandelingen die de houtvesterij reeds enkele jaren organiseert. Iedere wandeling wordt geleid door de plaatselijke boswachter. Inschrijven voor deze wandelingen is niet nodig, deelname is gratis.

De volgende activiteiten zullen de komende maanden plaatsvinden in de houtvesterij Leuven.

zondag 22 maart: 14 - 17 u

Lentewandeling van de houtvesterij Leuven in het domein "Ter Heide" te Rotselaar onder leiding van de boswachter. Toegang langs de baan Rotseelaar-Wezemaal. Vooral aandacht voor natuurontwikkeling in plas/dras situaties en voor het multifunctioneel gebruik van deze 12 ha grote waterplas (korte wandeling ca. 3 km).

zondag 21 juni: 14 - 17 u

Zomerwandeling van de houtvesterij Leuven onder leiding van de boswachter in Meerdaalwoud. Afspraak aan de parking van de Theresiakapel (Naamsesteenweg). Er zal vooral aandacht worden besteed aan de natuurlijke verjonging - Meerdaalwoud (wandeling van ca. 8 km).

BOOMKWEKERIJ HOSTE

Specialiteit: Bos- en haagplanten

Catalogus op aanvraag

David HOSTE
Middeldorpe 14
Tel. 09/379 98 89

B-9980 St.-Laureins
Fax 09/379 70 58

Natuurinrichting Eiland Zwijnaarde

Zondag 15 maart 1998

Wat?

Op zondag 15 maart e.k. zal op het zuidelijk gedeelte van het "eiland" tussen de Tij-Schelde en het Kanaal van Zwijnaarde een aanplanting gebeuren met streekeigen struiken en bomen. Dit gebeurt op basis van een natuurinrichtingsplan dat voorbereid werd door het Ecologisch Impulsgebied Bovenschelde (Afdeling Natuur van AMINAL). Verschillende natuurverenigingen uit de regio Gent hebben toegezegd om mee te helpen bij deze activiteit. Jarenlang werd het terrein gebruikt als maïsveld en als dumpplaats voor varkensgier. Een schoolvoorbeeld van slecht beheer... tot Minister Baldewijns het welletjes vond en besliste om het technisch beheer van het terrein in het kader van integraal waterbeheer over te dragen aan de Afdeling Natuur.

Hierdoor kan dit land een grotere maatschappelijke functie krijgen dan thans het geval is. Het is de bedoeling deze smalle strook zo in te richten dat het een onderdeel wordt van de grote ecologische as die de Scheldevallei vervult. Via aanplanting met streekeigen struiken en bomen zal in de toekomst een bosschage ontstaan die voor heel wat organismen interessante mogelijkheden als schuil-, nestel- en als foerageergebied zal bieden. Door-trekkende vogels zullen er een overnachtingsplaats vinden.

Zo krijgt dit buffergebied haar effectieve invulling met een belangrijke meerwaarde voor de natuur. In het ganse gebied van de Bovenschelde liggen nog heel wat terreinen te wachten op een gelijkaardig initiatief.

Organisatie

AMINAL-Afdeling Natuur/Ecologisch Impulsgebied Bovenschelde in samenwerking met Actiegroep Boergoyen, Actiecomité Milieubescherming Merelbeke, Natuurreservaten v.z.w.(Afdeling Bovenschelde), de Wielewaal v.z.w.(Afdeling Bovenschelde), de Melle en de Stern), Jeugdbond voor Natuur- en Milieustudie (Afdeling Bovenschelde), Vlaamse Bosbouwvereniging, Werkgroep Gentbrugse Meersen, Werkgroep Assels

Programma

- 13.30u Toespraken door vertegenwoordigers uit de overheid en milieubeweging
14.30u Drink + start aanplanting

Plaats

Eiland/Delafaillelaan te Zwijnaarde wie vanuit richting Zwijnaarde komt, Zwijnaardsesteenweg wie vanuit de richting Merelbeke komt. Er is rond het bedrijf Fischer parkeermogelijkheid voorzien langs de Scheldekanaltragedel, te bereiken via de Carpettragedel. Wie met het openbaar vervoer komt: Autobus n. 70. afstappen onder brug E-17.

De toespraken vinden plaats op de Beneluxboot die zal aangemeerd liggen ter hoogte van de Zwijnaardebrug.

Bij vochtig weer kunnen laarzen nuttig zijn en nagenoeg onmisbaar voor diegenen die effectief zullen meehelpen aan de beplanting van het stukje eiland. Het meebrengen van een eigen schop of spade kan nuttig zijn voor diegene die wenst deel te nemen aan de beplanting van het terrein.

Cursus Bosbeheer en Natuurontwikkeling

7 maart – 20 juni 1998

organisatie: Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal (EBG) en
Centrum Voor Natuur- en Milieu-educatie (CVN)

Deze cursus is samengesteld voor iedereen die geïnteresseerd is in de processen die zich afspelen in het boscossysteem en hoe de mens als beheerder daarop kan inspelen. Verder is deze cursus een aanrader voor eenieder die geïnteresseerd is in natuurgetrouwe bosbouw en natuurontwikkeling, hetzij als bos- en natuurbeheerder te velde, hetzij als beleidsmedewerker.

Natuurgidsen (CVN in Vlaanderen, IVN in Nederland) en conservators zijn, behalve in de eigenlijke natuurreservaten, ook actief in bos-, landbouw- of (rand)stedelijke gebieden. Het is bijgevolg nuttig dat zij o.a. inzicht hebben in de verschillende maatregelen die met dat specifiek beheer gepaard gaan. Voor deze werkvelden wil het CVN vervolmakingscursussen aanbieden.

Iedereen die de lessenreeks op regelmatige wijze heeft gevolgd krijgt een attest.

Voor verdere inlichtingen kan u steeds terecht bij het EBG, tel. 02/657 93 64

Inhoud theoretische lessen

Inleiding tot de bossector

Het bos heeft verschillende functies: ecologische, maar evenzeer economische, sociale, educatieve en wetenschappelijke functies. Het wereldje dat zich bezig houdt met bos en bosbouw heeft eigen kenmerken. Hierbij wordt ingegaan op de boswetgeving en de Europese en mondiale positie van het bos en zijn producten.

Inheemse bomen en struiken

De herkenning en de kennis van de ecologie van onze inheemse boom- en struiksoorten (zoals o.m. de standplaatsvoorkeur, de concurrentiekracht, de kolonisatie-, overlevings- en voortplantingsstrategie) zijn basisvoorwaarden om met deze soorten aan bosbeheer te doen. Daarbij dient uiteraard ook stilgestaan te worden bij de precieze begripsinhoud van 'inheemse soort'.

Inleiding bosbouw (hele dag)

Het boscossysteem heeft, zoals elk ander ecosysteem, zijn eigen wetmatigheden, d.i. mogelijkheden en beperkingen. Het is aan de bosbeheerder deze wetten te bespelen in functie van een vooropgesteld doel. De basisprincipes hierbij, alsook de kennismaking met de vakterminologie en de aangepaste technieken, vergen de nodige aandacht. Na deze dag is men thuis in het jargon van de bosbeheerders en heeft men een beter idee van de gevoerde denkpatronen.

Bosgeschiedenis

De mens heeft, veel meer en reeds veel langer dan doorgaans wordt vermoed, het bos sterk beïnvloed. De kennismaking met dit verleden, geplaatst in zijn historisch-maatschappelijke context, is onontbeerlijk om een goed inzicht te verwerven in het functioneren van het hedendaagse bos en zijn toekomstmogelijkheden. De historische ecologie poogt hierin verduidelijking te brengen. Aangezien de lesplaats gelegen is in de omgeving van Zoerselos zal deze les niet in het leslokaal maar op terrein gegeven worden.

Vegetatiekunde

Naast boom- en struiksoorten als structuurdraegers maken ook veel kruidachtige planten deel uit van het bos als structuurvolger. Hun voorkomen in welbepaalde combinaties en dichtheden is niet toevallig, maar is de uitdrukking van een zekere wetmatigheid. Zij is het onderwerp van de vegetatiekunde. Ecologie van de onderscheiden bosplanten vormt daarvoor de basis.

Faunabeheer

Beheer van vegetaties heeft automatisch een weerslag op het dierenleven. Neemt men evenwel bepaalde diersoorten als uitgangspunt om dit beheer te richten, dan kan men van 'faunabeheer' spreken. Inzicht in een aantal elementaire populatie-ecologische aspecten is dan onmisbaar. Onderwerpen als jacht, bestrijding, begunstiging en uitzetten worden daarbij gesitueerd.

Ecologie van bosdieren

Voor zeer veel dieren vormt het bos het optimale leefgebied; voor nog eens vele andere is het er

een noodzakelijke component van. De kennis van deze relaties, die soms subtiel zijn, is onontbeerlijk voor elke natuurgetrouwe bosbeheerder. Daarnaast vereist het actieve beheer van een aantal soorten de nodige ecologische duiding, terwijl de betreffende wettelijke bepalingen worden gesitueerd.

Bosbescherming

Bossen staan, zoals alle natuurgebieden, voortdurend bloot aan diverse nadelige invloeden. Externe factoren zoals de 'zure regen' hebben een negatief effect op de basismilieukwaliteit, ook en vooral in het bos. Ook extreme weersomstandigheden, overmatige recreatiedruk en insectengradaties kunnen het bos bedreigen. De beheerder kan hierbij in zekere mate compenserend of sturend optreden, met in achtname van een aantal wettelijke schikkingen.

Bos-/Natuurreservaten

In 'bosreservaten' en 'natuurreservaten in de bossfeer' gelden speciale beheersdoelen: de nadruk ligt er op het wetenschappelijk onderzoek en op het natuurbehoud. Hun oprichting is nieuw voor Vlaanderen. De betekenis en mogelijkheden worden toegelicht en in relatie gebracht met de internationale context.

Natuurtechnisch bosbeheer

Het beheer van bossen met natuurbehoud als primaire of enige functie resulteert in een soms sterk afwijkende aanpak ten opzichte van elk ander bosbeheer. Motieven inzake biodiversiteit en de zorg om specifieke zeldzame organismen of gemeenschappen vergen soms een gericht ingrijpen. Een beheer van niets-doen (integrale bosreservaten) is dan ook slechts één mogelijkheid bij het natuurtechnisch bosbeheer. In onbruik rakende bosbeheersvormen (hakhout, middelhout) krijgen de nodige aandacht.

Natuurgerichte bosbouw

Natuurgerichte bosbouw wil de diverse maatschappelijke functies, die elk bos steeds in mindere of meerdere mate vervult, verbinden aan randvoorwaarden die het voortbestaan van het bos als duurzaam ecosysteem moeten garanderen. Be-

houd en bescherming van essentiële natuurwaarden zijn daarbij zeer belangrijk. Natuurlijke processen en patronen vormen de inspiratiebron voor een toekomstgericht, holistisch bosbeheer.

In een eerste luik worden de genese en de inhoud van het natuurgerichte bosbeheer behandeld, in een tweede wordt stelling genomen ten overstaan van enkele technieken en methodes van de zogenaamde klassieke bosbouw.

Gezamenlijke excursies:

Zoniën

Het beheer van Zoniën met ondermeer de omvorming van homogene beukenbestanden naar ander loofhout komt uitvoering aan bod. Daarnaast wordt eveneens een halve dag besteed aan het bosreservaat gelegen in Zoniënwoud. Op basis van een uitgebreid wetenschappelijk onderzoek zijn bijzonder interessante gegevens voorhanden van het gebied.

Noordoost Limburg

De excursie zal doorgaan te Meeuwen-Gruitrode. De thema's rond natuurgetrouwe bosbouw zullen uitgebreid behandeld worden. Eveneens wordt hier concreter ingegaan op de verschillende mogelijkheden van beheer, vertaald naar het beheersplan.

Voeren

Hier wordt een bezoek gebracht aan het Roodbos plus nieuwe aanplantingen op akkers en weilanden. Tevens wordt er dieper ingegaan op de verschillende plantengemeenschappen die aanwezig zijn in het gebied. Deze drie volle dag-excursies worden aangevuld met halve-dag excursies in de omgeving van de lesplaats.

Beheersplan

Geïnteresseerden kunnen deelnemen aan de oefening in het opstellen van een beheersplan. In de voormiddag wordt op terrein gegaan om het desbetreffende bos te bezoeken en ideeën op te doen omtrent het beheer ervan. In de namiddag worden de gegevens verwerkt in het leslokaal. Per groepje zal een taak omtrent het opstellen van een beheersplan opgegeven worden die achteraf besproken wordt.

Het concrete programma ziet er uit als volgt (telkens op zaterdag, van 9.00 – 12.15 u en van 13.00 – 16.15 u):

datum cursusplaats Gerhagen

7/3	Inleiding tot de bossector
Ecologie van inheemse bomen en struiken
14/3	Inleiding tot de bosbouw
Inleiding tot de bosbouw
21/3	Dagexcursie Noordoost Limburg
28/3	Faunabeheer
bosdieren
18/4	Bosbescherming
Bosreservaten
25/4	Natuurgerichte bosbouw
Bosgeschiedenis Zoerselbos
9/5	Dagexcursie Zoniën
16/5	Vegetatiekunde
nm. Excursie
6/6	Natuurtechnisch bosbeheer
voorbereiding beheersplan op terrein
13/6	Natuurtechnisch bosbeheer 2
uitwerking en bespreking beheersplan
20/6	Excursie Voeren.

De prijs van de cursus Bosbeheer en Natuurontwikkeling bedraagt 6000 fr., 4500 fr. (natuurgidsen CVN of oud-curcisten EBG), 4000 fr. (studenten en werklozen) en 5500 fr (leden van VBV, CPB of Pro Silva) over te schrijven op rekeningnummer 068-2128471-27 van het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal, Duboislaan 2, 1560 Hoeilaart met vermelding van 'BBNO 1998'.

Meer info bij Ilse Pauwels: Tel. 02/657 93 64 en Fax. 02/657 57 54

Maximum 25 deelnemers!!!

Met de werkgroep actie naar Thailand?

In Thailand wordt actie gevoerd tegen de aanleg van de "Yadana"-gasleiding. In dit fel omstreden project wordt gas dat voor de Burmaanse kust wordt gewonnen via een pijpleiding naar de Thaise krachtcentrales vervoerd. Actievoerders eisen dat de route van deze pijplijn wordt aangepast zodat de waardevolle bosgebieden die worden bedreigd kunnen gespaard blijven. Nu de werken aanvangen worden de eerste nadelige gevolgen reeds duidelijk. Olifanten worden verstoord en verliezen hun traditionele foerageerplaatsen. Ze zwermen dan ook uit en brengen schade toe aan de landbouwgewassen in de nabijgelegen dorpen. De plaatselijke landbouwers hebben echter een andere kijk op de oorzaken van de plots optredende landbouwschade. Vinit Buranasombat, één van de getroffen landbouwers, vraagt zich luidop af hoe de olifanten nog rustig kunnen foerageren op hun voedselgronden als deze zones overspoeld worden door actievoerders? Tja...

Zoektocht naar zaadbestanden en plusbomen

GUDRUN VAN LANGENHOVE

In Vlaanderen worden meer en meer naaldhoutbestanden omgevormd tot loofhoutbestanden. Bij deze omvorming wordt vaak van de volgende boomsoorten gebruik gemaakt: Zomereik en Wintereik, en in mindere mate van Gewone es, Zoete kers en Gewone esdoorn. Ook het bebossen van landbouwgronden in het kader van de EU-richtlijn 2080/92 richt zich hoofdzakelijk op de edele loofboomsoorten. Het bosbeleid in Vlaanderen ondersteunt deze trend, wat zich vertaalt in de subsidieregeling: de subsidies zijn beduidend hoger voor het beplanten met boomsoorten zoals eik, es, Zoete kers. In tegenstelling tot deze gang van zaken is het aanbod aan uitgangsmateriaal (lees: erkende zaadbestanden en zaadtuinen) van deze loofboomsoorten bedroevend laag (zie tabel 1).

Tabel 1: het aantal en de totale oppervlakte aan zaadbestanden in Vlaanderen voor Zomereik, Wintereik, Gewone es, Gewone esdoorn en Zoete kers (bron: Catalogus van het Belgisch Uitgangsmateriaal voor Bosboomsoorten, september 1995).

Boomsoorten	Vlaams Gewest	
	aantal	tot. oppervlakte (ha)
Zomereik	12	63,62
Wintereik	1	5,00
Gewone es	-	-
Gewone esdoorn	-	-
Zoete kers	-	-

Voor Gewone es, Gewone esdoorn en Zoete kers is er in Vlaanderen geen erkend uitgangsmateriaal en voor Wintereik is het enige erkende zaadbestand te Buggenhout ruim onvoldoende om de Vlaamse markt te bevoorraden. Voor Zomereik is de situatie iets beter maar hierbij mag niet uit het oog verloren worden dat deze zaadbestanden niet elk jaar voldoende vruchten leveren voor een economisch rendabele zaadoogst.

Om deze situatie te verbeteren werd een 23 maanden durende onderzoeksopdracht opgestart

op 1 december 1997 aan het Laboratorium voor Bos, Natuur en Landschap van de K.U.Leuven. De opdrachtgever van het project is de Afdeling Bos en Groen. Het project loopt in samenwerking met het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer te Groenendaal. De titel van de opdracht luidt: "Uitgangsmateriaal voor bosbouwkundig teeltmateriaal ten behoeve van de bebossing van landbouwgronden". Uiteraard wordt met dit onderzoek een ruimer toepassingsgebied verondersteld dan enkel het bebossen van landbouwgronden. Ook onze bestaande bossen (openbare en privébossen) zijn gebaat met officieel erkend uitgangsmateriaal dat aangepast is aan onze klimaatsomstandigheden.

Daarom zijn wij op zoek naar zaadbestanden van Zomereik, Wintereik, Gewone es, Gewone esdoorn en Zoete kers die in aanmerking komen voor de selectie als erkend zaadbestand. Een zaadbestand dat in aanmerking komt om erkend te worden, moet voldoen aan specifieke criteria aangaande de herkomst van het materiaal (autochtoon/niet-autochtoon), ligging (isolatie t.o.v. andere bestanden/bomen waartussen bevruchting kan optreden), homogeniteit, volumeproductie, technologische kwaliteit, vorm, gezondheidstoestand en resistentie, omvang van de populatie (minimum 50 bomen) en leeftijd. Slechts weinig bestanden voldoen aan deze eisen, dus wensen wij, naast zaadbestanden, ook plusbomen te selecteren van dezelfde boomsoorten. Plusbomen zijn bomen die fenotypisch d.w.z. 'op het zicht' superieur zijn t.o.v. het gemiddelde. Het superieure karakter wordt gespecificeerd: v.b. plus voor volume, kwaliteit, ziekteresistentie of een combinatie van eigenschappen. De geselecteerde exemplaren zullen gebruikt worden voor de aanleg van zaadtuinen.

Indien u als eigenaar, beheerder of liefhebber van bossen weet heeft van bestanden of plusbomen die volgens u in aanmerking komen om erkend te worden, dan kan u bijgevoegd formulier

kopiëren invullen en doorsturen naar het IBW. Wij nemen dan zo spoedig mogelijk contact op

met u om een kijkje te komen nemen. Alvast hartelijk dank voor uw reacties!

Te kopiëren:

Gudrun Van Langenhove
Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer
Duboislaan 14

1560 Hoeilaart
Tel: 02/657.03.86
Fax: 02/657.96.82

Naam:

Adres:

Telefoon:

Zaadbestanden						
soort	gemeente	bos	perceel	oppervl. (ha)	leeftijd	eigenaar

Plusbomen							
soort	gemeente	bos	perceel	ligging in perceel	leeftijd	DBH* (cm)	eigenaar

*: DBH= Diameter op BorstHoogte

Nota ten behoeve van de populierplanters

Keuze van populierklonen in de winter 1997-1998, recente bevindingen en ontwikkelingen

MARIJKE STEENACKERS & JOS VAN SLYCKEN

Huidige situatie

In de helft van de jaren '70 werd door het Instituut voor Populiereenteelt (het huidige Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer) een reeks van 13 zogenaamde 'Unal'-klonen op de markt gebracht, waaronder 6 euramerikaanse (*P. deltoides* x *P. nigra*), 5 interamerikaanse (*P. trichocarpa* x *P. deltoides*) en 3 *P. trichocarpa* klonen.

Deze klonen waren superieur ten opzichte van de oude variëteiten door hun zeer goede groei-kracht (tot 200 % van Robusta), een goede vorm, zeer goede houtkwaliteit en hoge resistentie aan de voor Noordwest-Europa belangrijke populierziekten. Op een leeftijd van 18 à 20 jaar zijn deze klonen dan ook kaprijp.

Geen wonder dat de Unal-klonen momenteel 95 % uitmaken van de huidige populierenteelt in België en Noord-Frankrijk.

De superieure groei-kracht van de klonen Boelare, Beaupré en Ghoy in de boomkwekerij ligt bovendien mede aan de basis van het feit dat 80% van de nieuwe populierplantingen met deze 3 klonen worden aangelegd.

Sinds het begin de jaren '80 ontstonden echter 4 nieuwe, virulente roestrassen van *M. larici-populina*, waaraan verscheidene van de Unal-klonen in min of meerdere mate gevoelig geworden zijn. Deze rassen konden zich zeer snel en massaal verspreiden omdat hun gastheer omzeggens alom aanwezig is, met de nefaste gevolgen vandien.

In de zomer infecteert deze roestschimmel immers de bladeren en veroorzaakt bij hevige aantastingen een vroegtijdige bladval zoals tijdens de voorbije zomer. Dit heeft uiteraard tot gevolg dat de groei vroegtijdig stopt. Bovendien zal de boom niet goed afrijpen en wordt hij hierdoor gevoeliger aan najaars- of voorjaarsvorst en aan secundaire parasieten zoals *Discosporium populeum* (= *Dot. hichiza populea*, schorsbrand).

Het is daarom van groot belang bij de aanleg van een nieuwe planting zich degelijk en tijdig te informeren over de eigenschappen van de beschikbare populierklonen.

In elk geval raden wij grote monoklonale aanplantingen (aanplantingen van één en dezelfde kloon) ten stelligste af. Door gebruik te maken van verschillende populierklonen en deze in blok (± 0,5 ha) aan te planten, wordt het risico van massaal afsterven van de gehele planting bij het verschijnen van een nieuwe ziekte gevoelig vermindert.

Klonen voor nieuwe aanplantingen

Unalklonen

Euramerikaanse Unalklonen

In windgevoelige streken is het aan te raden gebruik te maken van de euramerikaanse populierklonen, omdat deze over een hogere windresistentie beschikken.

Over het algemeen beschikken de momenteel op de markt zijnde euramerikaanse klonen over een hogere resistentie aan roest en *Discosporium populeum* dan de interamerikaanse klonen.

Van de euramerikaanse Unal-klonen vertonen op dit ogenblik de klonen Ogy, Isières, Gaver en Gibecq een hogere resistentie aan roest dan de klonen Primo en Ghoy. Al deze klonen vertonen echter een gemiddeld hogere resistentie dan de klonen Boelare en Beaupré.

Interamerikaanse Unalklonen

Van de interamerikaanse Unal-klonen is het af te raden de kloon Boelare nog in grote aantallen aan te planten. Deze kloon vertoont immers, naast zijn hoge gevoeligheid aan roest eveneens een hoge

aantastingsgraad door *Discosporium populeum*. Combinatie van beide ziekten leidt immers vaak tot afsterven van de planten in het voorjaar.

Van de overige interamerikaanse Unal-klonen vertoont de kloon Raspalje de beste tolerantie aan alle roestrassen.

De klonen Beaupré, Unal en Hunnegem zijn resistenter aan roest dan de kloon Boelare, maar gevoeliger dan de kloon Raspalje. Vermits deze 3 klonen echter een goede resistentie aan *Discosporium populeum* vertonen kunnen zij naast Raspalje nog steeds aangeplant worden in polyklonale beplantingen.

Nieuwe klonen

Interamerikaanse IBW-klonen

Op dit ogenblik worden door het IBW 2 nieuwe interamerikaanse klonen gelanceerd op de markt: Hoogvorst en Hazendans.

Deze klonen werden geselecteerd volgens dezelfde criteria als de Unal-klonen zijnde goede vorm, stekvermogen, groei-kracht, resistentie aan ziekten,....

Voorzichtigheid is echter geboden bij het gebruik van deze 2 klonen. Alhoewel deze klonen momenteel over een zeer hoge resistentie aan roest beschikken, is de kans reëel dat hun resistentie aan *Melampsora* roest doorbroken wordt door het ontstaan van een nieuw roestras.

Net zoals alle andere populierklonen dienen deze 2 klonen gebruikt te worden naast andere beschikbare klonen, in polyklonale aanplantingen.

Euramerikaanse klonen

Sinds kort werden in Nederland door het Instituut voor bos- en Natuuronderzoek 3 nieuwe euramerikaanse populierklonen op de markt gebracht: Koster, Ellert en Hees.

Momenteel staan deze klonen in België in een zeer beperkt aantal jonge proefbeplantingen ter observatie. Net zoals voor alle nieuwe klonen is het raadzaam voorzichtig te zijn bij het gebruik van deze klonen. Deze 3 klonen vertonen inderdaad op dit ogenblik in de enkele proefbeplantingen weinig symptomen van de roestschimmel.

Kunstmatige infectieproeven uitgevoerd aan het laboratorium voor fytopathologie van het IBW

hebben echter aangetoond dat alleen de kloon Koster over een goede resistentie aan alle rassen van *M. larici-populina* beschikt.

De klonen Ellert en Hees blijken zeer gevoelig te zijn aan het ras E3 van *M. larici-populina* dat ook in ons land aanwezig is. Deze klonen mogen daarom slechts aangeplant worden in kleine aantallen.

Zijn de nieuwe IBW-klonen reeds in de handel?

De procedure voor de opname van beide klonen in de Nationale Rassencatalogus bevindt zich momenteel in haar laatste fase. In afwachting van de definitieve opname heeft de Dienst Teeltmateriaal

van het Ministerie van Landbouw, die terzake bevoegd is, haar buitendiensten toelating gegevens nog dit plantseizoen plantsoen van deze klonen dat in de handel wordt gebracht te certificeren (het blauwe etiket).

Belangrijk is ook dat beide klonen beschermd door inzake Europees Kwekersrecht. Enkel boomkwekers die een overeenkomst hebben afgesloten met het instituut zijn gemachtigd deze klonen te verhandelen. Zij ontvingen in het voorjaar 1997 de eerste stekken.

Dit betekent dat zij momenteel enkel eenjarig plantsoen te koop kunnen aanbieden.

Bovendien doen er geruchten de ronde dat een bepaalde boomkweker zelfs twee-jarig plantsoen van deze klonen zou aanbieden. Het is duidelijk dat deze geen enkele garantie kan geven over de

origine en identiteit van het aangeboden materiaal.

Ter informatie volgt hieronder een lijst van de boomkwekers die door het IBW gemachtigd zijn om tijdens het voorjaar 1998 éénjarig plantsoen van de klonen 'Hoogvorst' en 'Hazendans' te verhandelen:

Elke andere boomkweker, die één-of tweejarig plantsoen van deze klonen aanbiedt, kan geen enkele garantie bieden i.v.m. de identiteit van het geleverde materiaal en dient aanzien te worden als fraudeur.

Daarom dient de planter steeds te eisen dat het plantsoen voorzien is van het blauwe label van de Dienst Teeltmateriaal van het Ministerie van Middenstand en, dat de identiteit van de plantsoen vermeldt.

Boomkwekers die door het IBW gemachtigd zijn om de klonen 'Hoogvorst' en 'Hazendans' te verhandelen:

De Schoenmaeker Luc	Wanzele steenweg 73C	9260 Wichelen	09/369 79 13
nv. Johan Nicolai	Gorsemdorp 51	3803 Sint-Truiden	011/68 37 79
Berkenbroek nv.	Berkenbroekstraat 1	3960 Bree	011/76 22 52
Op De Beeck A.	Lierbaan 108	2580 Putte bij Mechelen	015/75 52 66
Transgohout nv.	Groenstraat 1	3221 Nieuwrode (Holsbeek)	016/56 68 05
Sylva	't Hand 10	9950 Waarschoot	09/376 75 75
Van Goidsenhoven	Kortrijkse baan 54	3220 Holsbeek	016/44 57 67
De Clercq-Bourdeaud'hui	Meerbeekstraat 47	9660 Brakel	055/42 27 40
Steenackers bvba	Voskensstraat 28	9500 Geraardsbergen	054/41 48 95
Van De Vijver W.	Hemelstraat 2	9860 Oosterzele	09/362 55 50
De Sterck Roger	Kulvestraat 41	9506 Idegem	054/50 06 68
Demarbaix Louis	Rue du Vent Val 39	7070 Le Roeulx	064/66 20 56
Poncelet Robert	Rue des Perlins 26	5550 Alle-sur-Semois	061/50 03 72

Boekbespreking

Hoefdieren in het boslandschap

S.E. van Wieren, G.W.T.A. Groot Bruinderink, I.T.M. Jorritsma, A.T. Kuiters (red.) Backhuys Publishers, Leiden, 1997

Dit boek is een samenvatting van een grootschalig begrazingsonderzoek uitgevoerd op initiatief van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in Nederland. Het Instituut van Bos- en Natuuronderzoek, het Staring Centrum, het Instituut voor Onderzoek van het Landelijk Gebied en de Landbouwwuniversiteit van Wageningen werkten er aan mee.

De studie kan beschouwd worden als een interessante bijdrage tot het begrazingsonderzoek. Enerzijds worden de effecten van begrazing op bodem en vegetatie besproken.

Anderzijds wordt de ecologie en de zelfredzaamheid van paard, rund, edelhert, ree en wild zwijn bestudeerd. Hierbij wordt naar Nederlandse, maar ook naar andere Europese studies gerefereerd.

De studie is praktisch gericht en nuttig voor terreinbeheerders. Men moet echter geen éénduidige richtlijnen verwachten voor een complexe materie zoals begrazing.

Nadeel is dat het onderzoek zich in hoofdzaak beperkt tot naaldbossen op armere zandgronden. Een andere beperking is de duur van de studie: het onderzoek werd uitgevoerd in de periode 1990-1996.

In deze tijdspanne kunnen geen conclusies getrokken worden over de bosontwikkeling op lange termijn. Daarom werd een bosbegrazingsmodel ontwikkeld. Deze houdt geen rekening met parameters zoals de populatiedynamiek van de dieren en de heterogeniteit van het boslandschap.

Tenslotte kan gesteld worden dat het onderzoek een stap voorwaarts is naar een inzicht in het fenomeen bosbegrazing. Studies van deze omvang en gespreid over dergelijke tijdspanne zijn onbestaande in Vlaanderen.

Het Zoniënwood: een natuurmonument en zijn geschiedenis

Een nieuw referentiewerk over het Zoniënwood. Dick van der Ben, voormalig afdelingshoofd van de afdeling Biologie van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en vermaard marien bioloog, heeft op zijn pensionering gewacht om voldoende tijd te vinden voor de publicatie van dit boek.

Dit werk wil een overzicht geven van alle verzamelde kennis in verband met de geschiedenis, de fauna en de flora van het woud. Het beschrijft de vroegere en huidige bosbouw en de uitdagingen voor de toekomst.

De groeiende sociale rol van 's lands drukt bezochte stadsrandbos en de gevaren die dit woud bedreigen worden uitvoerig behandeld.

Het boek werd opgesmukt met een vierhonderdtal kleurige foto's en kaartjes.

Auteur: Dick van der Ben
Uitgeverij: Lannoo
256 pagina's
ISBN 90 209 3262 4

Ledendag

Alvast een belangrijke afspraak om in uw agenda te noteren: onze ledendag gaat dit jaar door op zaterdagvoormiddag 7 maart in het Provinciaal Vormingscentrum te Oostmalle (Smekenstraat 61, 2390 Oostmalle).

De activiteiten van onze werkgroepen

Degenen onder jullie die vorig jaar op onze ledendag aanwezig waren, herinneren zich alvast de ludieke voorstelling van de nieuwe VBW-werkgroepen. Mede door deze activiteit konden onze werkgroepen op heel wat sympathie en bijval onder de aanwezige leden rekenen. Een aantal aanwezigen hebben toen besloten zich actief voor één van onze werkgroepen in te zetten.

Ook dit jaar willen we U op de hoogte houden van wat onze – inmiddels uitgebreide – werkgroepen het afgelopen jaar gepresteerd hebben. Na het administratief gedeelte van de algemene vergadering zullen de werkgroepen Beleid, Pro Silva, Tropisch Bos, Recreatie en Actie hun activiteiten voorstellen. Na de voorstelling van de werkgroepen komt het thema van de ledendag aan bod.

Thema: evaluatie van de FSC-criteria voor een duurzaam bosbeheer

In het licht van onze eerste gecertificeerde domeinbossen en het eerste gelabeld hout op de Belgische markt zijn criteria voor een duurzaam bosbeheer actueler dan ooit. De Vlaamse Bosbouwvereniging koos dit jaar de evaluatie van de FSC-criteria voor een duurzaam bosbeheer als thema van de ledendag uit.

In 1992 zijn de Pro Silva basisprincipes voor een duurzaam en natuurgetrouw bosbeheer ontstaan.

In 1990 werd het Forest Stewardship Council opgericht (officieel, met statuten van start gegaan in 1993) met als doelstelling het bevorderen van een meer verantwoord en duurzaam bosbeheer op wereldvlak. Deze doelstelling zou kunnen gerealiseerd worden door het toekennen van een certificaat aan duurzaam beheerde bossen. Voor de eva-

luatie van een duurzaam bosbeheer bleken een aantal strikte en duidelijke criteria noodzakelijk.

Eerst werden door FSC een aantal globale internationale principes en criteria voor een duurzaam bosbeheer geformuleerd. Aangezien de lokale situatie qua bos en organisatie van het bosbeheer zeer sterk kunnen variëren van land tot land, dienden de internationale criteria op nationaal vlak te worden verfijnd en aan de lokale situatie te worden aangepast.

Uiteraard is het formuleren van de nationale criteria geen sinecure en vonden heel wat geanimeerde discussies plaats alvorens een eerste tekst op papier gezet werd, waarrond binnen de FSC-werkgroep consensus bestond. Deze tekst zal eerst-daags een ruime 'consultatieronde' doormaken, en na aanpassing, ter goedkeuring voorgelegd worden aan de International Board van FSC, zeg maar de algemene vergadering, waarin alle 'members' stemrecht hebben. Pas wanneer deze zijn goedkeuring geeft zijn de Belgische Standards ook officieel geldig, en moeten deze vanaf dan door de gecertificeerde gebruikers gebruikt worden. Ondertussen gelden voor België enkel de internationale criteria.

Peter Roskams (lid van de Belgische FSC-werkgroep) zal op de ledendag de voorlopige versie van de nationale FSC-criteria toelichten evenals de knelpunten die door de FSC-werkgroep ervaren werden bij de uitwerking van de criteria.

Bart Meuleman (Afdeling Bos en Groen, Houtvesterij Leuven) zal de gehanteerde criteria bij de eerste gecertificeerde domeinbossen (Meerdaelwoud en Zoniënwoud) bespreken en evalueren. Aangezien de Belgische criteria nog in de ontwerpfase verkeren, gebruikte de certificeerder een 'Checklist', die voldoet aan de internationale criteria.

Vervolgens zal Geert Bruynseels (Dienstencentrum Bosbouw) de nationale FSC-criteria vanuit het oogpunt van de privébosbouw evalueren.

Tenslotte wordt de ruimte en tijd geboden voor een uitgebreid publiek debat over de criteria voor een duurzaam bosbeheer. Carl Deschepper (Afde-

ling Bos en Groen, Hoofdbestuur) treedt als moderator van het debat op.

Uitreiking van de Groene Wimpel

Onze ledendag wordt traditioneel afgerond met de uitreiking van de Groene Wimpel aan iemand die zich in 1997 bijzonder verdienstelijk opstelde in het belang van het bos.

Programma

- 9.00 uur: Administratief gedeelte
- 9 u 40 uur: Voorstelling van de activiteiten van de VBW-werkgroepen in 1997
- 10.30 uur: Koffiepauze
- 11.00 uur: Thema "Evaluatie van de FSC-criteria voor een duurzaam bosbeheer"
- 11.45 uur: Publiek debat rond het centrale thema
- 12.30 uur: Receptie met uitreiking van de Groene Wimpel
- 13.00 uur: Warm middagmaal

CASTANEA®

de natuur bekend kleur

De tamme kastanje behoort van nature tot Duurzaamheidsklasse II en wordt in Frankrijk reeds sinds decennia toegepast in tuinen, bossen en parken. In harmonie met het kleurenpalet van de natuur, vormt het een ideaal alternatief voor met CCA of met andere chemicaliën geïmpregneerd hout. Zonder zorgen voor opname via de huid van arseen of voor toxiciteit naar hogere planten. **ZONDER ONGEZOND KLEURTJE**

palen, afsluitingen (fencing), antiparkeerpalen, slagbomen, boomsteunpalen, poortjes, banken, hekken, terrasplanken
uit kastanjehout, van nature bestand tegen schimmel en vocht
en aan uiterst competitieve prijzen

ecomat Voor vrijblijvende informatie en offerte:
E. Vermeulenstraat 82,
2980 St-Antonius-Zoersel
Tel.: 03/384 19 07 - Fax: 03/385 08 41

Hoe het vormingscentrum bereiken ?

Met de wagen :

- Rijksweg N12 : Antwerpen-Deurne- Oostmalle-Turnhout
- Autosnelweg E34 : Uitrit 20 Zoersel-Malle
- Autosnelweg E313 : Uitrit 19 Massenhoven. Nadien richting Zoersel-Malle
- Autosnelweg E19 : Uitrit 3 Brecht. Nadien richting Westmalle-Malle

Met openbaar vervoer : lijn 41 Stopdienst Antwerpen - Turnhout.
Halte aan Provinciaal Vormingscentrum Malle of De Vier Winden.

Uw mening aub

Vele trouwe boskrantlezers herinneren zich hem wellicht nog. Zo'n tien jaar geleden trok Diogenes in dit tijdschrift geregeld ten strijde tegen bepaalde toestanden en evoluties in ons kleine wereldje. De spitse uithalen van onze sympathieke onbekende waren de meeste lezers een bron van plezier en inspiratie.

Het eindredactieteam vindt het hoog tijd om in de Boskrant terug plaats te reserveren voor kritische bemerkingen van onze lezers. Daarom hopen wij vanaf volgend nummer onze rubriek "de Voorloper" aan U voor te kunnen stellen.

Een voorloper is een jonge boom die in een aanplanting door zijn zeer snelle jeugdgroei alras boven de rest uitsteekt en daarom door de bosbeheerder meestal heel snel verwijderd wordt bij een eerste ingreep. Nochtans blijkt nu dat dergelijke voorlopers in veel gevallen het beste genetisch materiaal van de populatie uitmaken.

Wij hopen van "de Voorloper" een rubriek te maken waar de mening van de lezer aan bod kan komen, nieuwe ideeën een forum vinden en alles in ons boswereldje aan een kritisch commentaar onderworpen wordt. Dit vereist echter de volle medewerking van U, geachte lezer: kruip in uw pen en bezorg ons uw commentaren. Ondertekend of anoniem, alles is voor ons publiceerbaar zolang op de bal en niet op de man gespeeld wordt.

Uw vele reacties worden met spanning verwacht op het VBV-secretariaat.

Dank bij voorbaat.

HET EINDREDACTIETEAM